

ראש השנה ערבית . וכנסין צנתי כנסיות ומחפליין ככל השנה , ומותם פורם
סוכת שלום עלינו ועל כל עדה עמי ישראל ועל ירושלים ,

ועומדין בחפלה ולומדין :

ה' שפתי תפתח וכו' עד למען שמו באהבה : זכרנו לחיים אל מלך תפין בחיים
כתבנו בכפר חיים למענך אלהים חיים, אל⁸² חי ומגן, ברוך אתה ה' מגן אברהם :
אתה גבור וכו' עד ישועה : מי כמוך אב הרחמן זוכר יצוריו ברחמים לחיים .
ונאמן אתה להחיות מתים . ברוך אתה ה' מחיה המתים :

לדוד דוד המליכו לאל , כי הוא לבדו כרום וקדוש :
ובכן תן פחדך היא וכו' שהשלטן לפניך וכו' עד ושמן טרא על כל מה שבראת :
ובכן תן כבוד לעמך תהלה ליראיך ותקוה לדורשיך וכו' עד בכמהרה בימינו :
ובכן צדיקים יראו וישמחו כו' והרשעה כולה כעשן תכלה עד כמשלה דיון מן הארץ :
ותמלוך אתה ה' אלהינו מהרה על כל מעשיך וכו' עד ציון לדוד דוד הגלוי :
קדוש אתה וגורא שמך וכו' . ככתוב יגבה וכו' . ברוך אתה ה' המלך הקדוש :
וחותם המלך הקדוש , כדתן כל השנה כולם מחפלי אדם האל הקדוש ומלך אוהב
לדקה ומשפט , מוזן ומשפחה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים שמחפליין
בהן המלך הקדוש והמלך המשפט :

אתה בחרתה מכל העמים וכו' ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הזכרון הזה .
את יום טוב מקרא קדש הזה כו' , זכר ליציאת מצרים :

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה וכו' ביום הזכרון הזה, לרחם בנו עלינו ולהשיענו .
זכרנו ה' אלהינו בו לטובה וכו' לחיים טובים וכו' עד מלך תען ורחם אתה :
אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על העולם כלו וכו' עד ומלכותו בכל משלה :
והשיאנו ה' אלהינו את ברכת מעדיך לחיים בשמחה ובשלום . כאשר רצית ואמרת
לברכנו כן תברכנו סלה . קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו
מטובך ושמח לבנו בישועתך , וטהר לבנו לעבדך באמת , ודברך אמת וקיים לעד . בא"י
מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון :

רצה ה' אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם . והשב העבודה וכו' עד עבודת ישראל
עמך . (ותחפוץ בנו והרצנו*) . ותהויה וכו' עד ברוך אתה ה' המחזיר שבינו לציזון :
מוחים אנתנו לך וכו' הטוב כי לא כלו רחמיך . (אנא) המרחם כי לא תבו הסדיך כי
מעולם קיונו לך : זכור רחמיך וכבוש כעסך וכלה דבר וחדב ורעב וכשחיה
ומגפה ויצר הרע ושנאת חנם ועבודה זרה וחילול השם וכל מחלה וכל תקלה וכל
קטטה וכל גזירה רעה מעלינו ומעל כל בני בריתך : ועל כלם יתברך וכו' המיד שמך
מלכנו לעולם ועד : וכל החיים יודוך סלה . וכתוב לחיים כל בני בריתך . האל הטוב ,
ברוך אתה ה' הטוב שמך ולך נאה להודות :

שים שלום טובה וברכה הן וחדד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך . וברכנו אבינו
כלנו

⁸² (כ"י בעיה נוספת זכר יועז מש"כ בשם ס"ג גירסא לוי"א ז"ל . *) (למעשה כתפלת חול ליחא . ועוד אינם שנויים .

על (ידי) האור :

וחייבין כהנים לישא את כפיהם בין בשחרית בין במנחה ,
 וסוּחַיִּיבִינָן לַמִּיּוֹהָג אֲבֻלְתָּא בַּתְּשַׁעָה בָּאָב, דַּהֲוָה יוֹמָא עֲשָׂרָה בֵּית אֱלֹהִינוּ ,
 וְתִ"ר כָּל מַלְאוֹת הַטְּוֵהוֹת בְּאֲבָל טוֹהוֹת בַּע"כ, אֲסוּר צְרַחִיָּה וּבִסְכֵּיחָה
 וּבַעֲטִילַת הַכַּמְדָּל וּבַתְּשַׁמִּישׁ הַמַּטָּה, וְאֲסוּר לַקְרוֹת בַּתּוֹרָה בְּנִיבְיָאִים וּבְכַתּוּבִים ,
 וּלְשַׁנּוֹת בַּתְּשַׁנָּה בַּלְּבֻשׁת וּבַהַגְדוֹת, אֲבָל קוֹרָא הוּא בַּמָּקוֹם שְׁאִינוּ רְגִיל לַקְרוֹת
 וְשׁוֹנֵה בַּמָּקוֹם שְׁאִינוּ רְגִיל לְשַׁנּוֹת, וְחִיּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן חֵין בְּעִלְיָן דְּבַרֵּי ר'
 מֵאִיר, ר' יְהוּדָה אֹמֵר אֵף אִינוּ קוֹרָא בַּמָּקוֹם שְׁאִינוּ רְגִיל לַקְרוֹת, וְאִינוּ
 שׁוֹנֵה בַּמָּקוֹם שְׁאִינוּ רְגִיל לְשַׁנּוֹת, אֲבָל קוֹרָא הוּא בַּחֲזוּב וּבִקְיֻוֹת וּבְדַבְרִים
 הַרְעִים שְׁבִירָמִיָּה, וְחִיּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן בְּעִלְיָן, מִשּׁוּם: שְׁנֵא' פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָאֵל
 מִשְׁמַחֵי לָב. וְאִפִּי' עוֹבְרוֹת וּמִיּוּקוֹת חִיּוּבוֹת לִישַׁב בַּתְּעִיָּת בַּתְּשַׁעָה בָּאָב ,
 כְּדַתְּיָא עוֹבְרוֹת וּמִיּוּקוֹת מַתְעַנּוֹת וּמְשַׁלִּימוֹת כִּיּוֹם הַכְּפּוּרִים. וְלֹא מַבְעִיָּא תְּשַׁעָה
 בָּאָב גּוֹפִיָּה אֱלָא מֵרִישׁ יִרְחָא דְּאָב נְמִי מַתְּבַעֵי לִיה לְשַׁמְיִי וְלֹא לְאֲבֻדְחוּי נַפְשֵׁיה ,
 כְּדַתְּנָן מִשְׁכַּנְכֵם אֲב מִמַּעֲטִין בַּשְּׂמַחָה :

שבת שחל תשעה באב להיות בחוהה, אסורין לספר ולכבס, ובחמישי מותרין
 מפני כבוד השבת, הכי מילי עד התענית אבל לאחר התענית מותר :
 וערב תשעה באב מצעיי ליה למיכל ולמשחי מצעוד יום, ובההיא סעודה
 דמפסיק בה אסור לאכל בה בשר ולשתות בה יין, כדחנן ערב תשעה
 באב לא יאכל אדם שני תבשילין, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין, אמרו עליו
 על ר' יהודה בר' אילעי ערב תשעה באב היה יושב בין תנור וכיריים
 ומצויאן לו פת חרבה ואוכלה ושוחה עליה קיתון של מים, ודומה כמי שמת
 מוטל לפניו. והלכתא ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל אדם ושוחה כל
 זרעו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודה שלמה המלך בשעתו, ובההיא סעודה
 דמפסיק בו אם רצה לאכול בשר מלית ולשתות יין מגבו, הרשות בידו .
 וכן אמרו משם ר' יוחנן, מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין,
 מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין, ובכל מקום תלמידי חכמים בטיילין, וכל
 העושה בה מלאכה אינו רואה סימן ברכה לעולם, וכל האוכל ושוחה בו,
 בודאי לא יראה בשמחה ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים זוכה לראות
 בנחמתה, שנא' שמחו את ירושלים וגו': תנו רבנן נוהג אבל מר"ח עד התענית
 דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר כל החדש כלו אסור, רשב"ג אומר אינו אסור
 אלא אותה שבת בלבד, ואמר רבא הלכתא כרשב"ג והלכתא כר' מאיר,
 ונריכא דאי אמר הלכתא כר' מאיר לחודיה הוה אמינא אפילו מראש חדש
 אסור לספר ולכבס, קמ"ל הלכה כרשב"ג דאמר אינו אסור אלא אותה שבת
 בלבד, ואי אמר הלכה כרשב"ג לחודיה הוה אמינא אפילו לאחריו נמי אסור
 לספר ולכבס, קמ"ל הלכה כר' מאיר דאמר אינו אסור אלא עד התענית,
 אבל לאחריו מותר, וכן הלכתא :

כלנו יחד ברוב עוז ושלוש. היום תאמצנו, היום תברכנו, היום תגדלנו. היום תדגלנו. היום תהדרנו. היום תוערנו. היום תזכנו. היום תחננו. היום תמחרנו. היום תישרנו. היום תכתבנו לחיים:

ובספר חיים ברכה ושלוש ופירספה מיבה וישועה ונחמה וגזירות טובות, נזכר ונכתב לפניך אנו וכל עמך ישראל לחיים ולשלום. בריך אתה ה' המברך את עמי ישראל בשלום: אמן.

והכי אמר רב פלטי רשאי ישיבה, מנהג הוא לומר יעלה ויבא, מקום שנהגו לאומרו אומרין, ואס אין רגילין לומר אין לריכין, שכבר שלח לבור יודד לפני התיבה והכי הוא אומרה בזכרות, ובמקומנו יש מחכמים שהן מזכירין, ויש מהחכמים שאין מזכירין. ולריך לומר ותתן לנו ה' אלהינו בזהב⁸⁸ מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, והכי אמר מר רב יהודאי נורא דעלמא, יחיד לריך לומר בחפלותו אלהינו וא"ל מלוך על העולם כלו בכבודך וכו', והשיאו ה' אלהינו וכו': וכהן צדק ראש ישיבה כך אמר. יחיד לריך לומר בכל חפלות מלוך על העולם כלו, כמו שאמרו חז"ל אמר להן הקב"ה לישראל המליכוני עליכם בראש השנה, וכך מנהג בשתי ישיבות. ואין אומרין הלל בראש השנה, דתמן העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה [השני] מחקיע, ובשעת ההלל הראשון מקריא את ההלל, ומחניקן מדקתני ובשעת ההלל מכלל דבר"ה לא אמריקן הלל, מאי עעמא אמר ר' אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה אין ישראל אומרים שירה לא בר"ה ולא ביום הכפורים, אמר להם אפשר מלך יושב על כהא דין וספרי [חיים וספרי] מהים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה לפני. וזוין דהכי, אחד ר"ה ואחד יוהכ"פ שחל להיות בשבת, בחר דמסיים שלח לבור ז' ברכות ללואתא דמנחה, אומר דקתך⁸⁴ כסרי אל, ודקתך דק לעולם, ודקתך דק עד מרוס, כששבת גרידא, מיהו בחר דמכדר אצינו מלכנו דקתנו קמאי. ודקתמרי' דקתך כמאן דכבירא ליה דוק דדין סן:

ואבינו מלכנו הטאנו לפניך:

אבינו מלכנו אין לט מלך אלא אתה:

אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך:

אבינו מלכנו בשל כבנו גזירות קשות:

אבינו מלכנו חדש עלינו גזירות טובות:

אבינו מלכנו במל טבנו כחשבות שונאינו:

אבינו מלכנו הפר עצת אויבינו:

אבינו מלכנו שלח רפואה לתולי עמך:

אבינו מלכנו עצור מגפה כגחלתך:

אבינו מלכנו כלה דבר וחרב ומשחית מבני בריחך:

אבינו מלכנו זכור כי עפר אנחנו:

אבינו מלכנו עשה למענך ולא לביעננו:

אבינו

⁸⁸ הסור מניא דכתיב אלנו נס' הקז"ב ע"פ. ⁸⁴ ע"י טור ס' הקז"ח מניא דכתיב רע"ג בענין ט"ז ואמרת אל"ע נשכת

- אבינו מלכנו קרע לנו גדר דינו :
- אבינו מלכנו כחוק שטר חבותינו :
- אבינו מלכנו סלח וסחל לעונותינו :
- אבינו מלכנו מרה העבר פשענו מגד עיניך :
- אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלימה לפניך :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר חיים :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר זכרון :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר זכיות :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר פרנסה וכלכלה :
- אבינו מלכנו הצמח לנו ישועה בקרוב :
- אבינו מלכנו קבל ברחמים את הפלאתנו :
- אבינו מלכנו עשה למען שמך הגדול :
- אבינו מלכנו עשה למען החמך הרבים ורחם עלינו :

ובמוסף מוזיאין ס"ת, וקורין ביום ראשון מן וס' פקד את שרה עד ויחי אחד
 הדברים האלה והאלהים נסה, וקורא המפטיר ונחדש השניעי בחד
 לחדש עד כוף פסקא, ומפטירין בראש שמואל מן ויחי איש אחד מן הרממים
 עד וירם קרן משיחו. ביום שני קורין מן ויחי אחד הדברים האלה עד כוף
 פסקא, ומפטירין בירמיה כה אמר ה' מלא חן במדבר עד הכן יקיר לי
 אפרים :

כשהין יושבין קודם שיטמדו בחפלה אוחז שליח לצר שופר בידו, ומברך :
 ברוך אתה ה' אלהינו כלך העולם אשר קדשנו בכחותיו וצונו לשמע בקול שופר⁸⁶ :
 ומברך שהחינו, ומוקע תשר"ת ויין תש"ת ויין תר"ת. || תקיעה ,
 שלשה שברים, הרועה, ותקיעה, שלשה פעמים. תקיעה, שלשה שברים,
 ותקיעה, שלשה פעמים. תקיעה, הרועה, תקיעה, שלשה פעמים. כמו
 ששנינו סדר תקיעות שלש של שלש, אהקין ר' אבהו בקסרי, פעם
 ראשונה קשר"ק, שניה קיש"ק, שניסית קר"ק, וכל כך למה כדי לערבב
 את השמן, דאמר ר' יחזק למה תוקעין בר"ה, למה תוקעין רחמנא אמר תקעו,
 אלא למה תוקעין ומריעין כהן יושבין ותוקעין ומריעין כהן עומדין, כדי
 לערבב את השמן :

ולאחר שתוקעין מחזירין ס"ת למקומו ועומדין בחפלה מוסף ומתפללין. ותקנו
 חז"ל בחפלה המוספין של ר"ה השע ברטח, אבנה וגבורות וקדושת
 השם, וכולל מלכיות עם קדושת השם, ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע,
 ואומר עבודה ויודאה וזכרת כהנים, ומה ראו לומר מלכיות תחלה ואח"כ
 זכרונות ושופרות, לומר לך המליכות עליך תחלה ואח"כ בקש ממנו שיזכור לך,
 ובמה בשופר, דכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול :

אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות, ואם אמר
 שלש

⁸⁶ ע"י ראש וכו' כפי תקיעה, שם האגריס סגן שם סדרתנו וק"ג סג"ל לשמות בקול שופר .

שגם מטובן ילא, כנגד תורה נביאים וכתובים, וכן הלכה. מתחיל בתורה ואומר ככתוב בתורתך, ואחריו בכתובים ואומר ככתוב בדברי קדשך, ומסיים בנביאים ואומר ועל ידי עבדיך הנביאים. ותכן פסם ששליח לצור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב, רבן גמליאל אומר שליח לצור [מוליא] את הרבים ידי חובתן, ואמר רב הונא לפוראס אמר ר' יוחנן הלכה כרבן גמליאל, ובמקום שיש שליח לצור אין היחיד חייב, שהלכה כרבן גמליאל, אבל במקום שאין שליח לצור, חייב, והכי (מילי) בני העיר שאין באין לבית הכנסת חייבין, שלא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות האויל והאיסי, והכי (מילי) דקיימי בבית הכנסת ששומעין משליח לצור, אבל הכי דעיר לא. ובמקום שיש שליח לצור עומדין בתפלה ומתפללין ביחיד שבע צרבת, וכשיווד שליח לצור בצרכות, בצרכה ראשונה תוקעין קשר"ק. ובשניה קשר"ק. ובשלישית קר"ק, ולאחר התפלה⁸⁶ מריעין בלא תוקעיה ובלא שלשה שברים, וכך מנהג בשתי ישיבות:

ועומדין בתפלת מוסף ומתפללין. ואומר בסוף שגן, זכרנו לחיים, ובסוף משה ואמר מי כסוך אב הרחמן, ואומר להודי וחדר המליכו לאל בי הוא לבח טרום וקדש, ושבתך אלהינו מפניו לא ימש לעולם ועד כי מלך גדול וקדוש אתה, ובבן, ובבן, עד המלך הקדוש: אתה בתרתנו עד זכר ליציאת מצרים: אלהינו וא"א מפני השמים וכו' עד תמידין כסודן ומספין כהלכתן. את כוסף יום הזכרון הזה נעשה תקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמר: ובחדש השביעי באחד לחדש וגו' עד ושני תמידין כהלכתן: ושליח לצור כשמגיע כאן אומר: עלינו לשבח לארון הבל, אבל יחיד⁸⁷ במקום שיש שליח לצור אומר, אלהינו ואלהי אבותינו מלך על (כל) העולם כולו בכבודך עד ומלכותו בכל משלה, והשיאנו עד ומבלעדיך אין לנו כלל אלא אתה. ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון: ואומר עבודה (והודאה) ובסוף עבודה אומר, זכור רחמיך ה'. והודאה. ובסוף אומר וכתוב לחיים. ושים שלום, ובסוף אומר ובספר חיים:

ויורד שליח לצור לפני התיבה ואומר אבות ונבחרות וקדושת השם, ובבן, ובבן, ובבן, ומוחס המלך הקדוש. כשם שמזכיר היחיד, ומתחיל בקדושת היום אתה בתרתנו וכו' עד שייכים הפסוקים, ומתחיל ואומר: עלינו לשבח וכו' עד ועל הארץ מתחת ואין עוד⁸⁸. על כן נקוה לך ה' אלהינו וכו' עד ה' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, והשיאנו וכו' עד מקדש ישראל ויום הזכרון: ותקע קשר"ק. היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם. אם כבנים אם כעבדים [אם כבנים] רחמו כרחם אב על בנים, אם כעבדים עינינו לך תלוינו עד שתתגעגו ותוציא לאור משפטנו קדוש: יערב לפניך קול תחנונינו, אל רם ונשא, מבין מבית ובאזין

⁸⁶ סחוט' גרי"ט ל"ג פ"ג ד"ט עמוד הסוד דברי רמ"א הל"ו ע"ט. ⁸⁷ סודו סי' הק"ל ענין סודו רפ"ג שאין ליחיד לצור עלינו וכל סוף מו"ט נהגים שיש עין ע"ט וכו': ⁸⁸ לא מלנו כבוד ר"ט אחילה לאל קו' ובספר גס נהגים טובין לאחרי, ולפי קמט נהגים ליום מסוף.

ומאזין ומקשיב קול תרועתנו, תקבל ברצון זכר מלכותנו :
 אתה זוכר וכו' עד ועקירת צתק לרועותזכור. ברוך אתה ה' זוכר הברית :
 ותוקע קש"ק. היום הרדת עולם וכו' • יערב לפניך קול תחנונינו • אל רם ונשא ,
 מבין מביש מאזין ומקשיב קול הרועת קול תקבל ברצון זכר
 זכרונותינו :

אחה נגלית בענין כו' בערפלי שחר, גם כל העולם וכו' עד בכסה ליום חגנו. ונאמר
 הללויה הללו אל בקדשו וכו' עד אני ה' אלהיכם. כי אתה שומע קול שופר
 ומאזין תרועה ואין רוכה לך. בא"י שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים :
 ותוקע קר"ק : היום הרדת וכו' זכר שופרותינו • רצה וטורים • ושים שלום :
 ולאחר התפלה מריעין בלא תקיעה ובלא שלשה שברים, מריע תרועה גדולה
 כדי לערבב את השטן :

ויחיד במקום שאין שליח עבור מחפלא שבע ברכות ואומר עלינו לשבח⁸⁰ ולאחר
 שסיים חפלאו תוקע תשר"ת הש"ת תר"ת. בד"א בשלא היה חבר עיר, אבל
 היה חבר עיר שומען על סדר ברכות, דהן מי שבירך ואח"כ נחמנה לו שופר
 לתקוע, תוקע ומריע ותוקע שלשה פעמים, ואמרינן עממא שלא היה לו שופר
 מעיקרא, הא הוי ליה שופר מעיקרא, כי שמע לכו הסדר ברכות שמע לכו, רב פפא בר
 שמואל קם ללויי אמר ליה לשמעיה חזי כי נחירכא לך תקע לי, אמר ליה רבא לא
 אמרו אלא בחבר עיר. תניא נמי הכי כשהוא שומען שומען על הסדר ועל סדר
 ברכות, בד"א בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ושלא על סדר
 ברכות, ויחיד שלא תקע חברו תוקע לו, ויחיד שלא בירך אין חבירו מצדך לו :
 תפלת מנחה כהפלת יולר : ובהפלת ערבית במולאי יו"ט אומר ארה הברלה. כדרך
 שאומרים במולאי שבתות :

בראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין. והפלה של חול של כל עשי"ת מר"ה
 ועד יו"ט, אומר זכרנו לחיים, וכו' כבוד אב הרחמן. והמלך הקדוש, וזכור
 רחמך, וכהוב לחיים, ובכפר חיים, אבינו מלכנו, ונפלין על פניהם ועומד שליח
 עבור ואומר אבינו מלכנו חגנו וכו', ואנחנו לא נדע וכו', ומקדש. ועשרת ימי תשובה
 שצין ראש השנה ליום הכפורים בשחרית ובמנחה אומר אבינו מלכנו :

סדר יום הכפורים

ערב יום הכפורים כך הוא, ערב יום הכפורים עובל אדם או בשבע שעות⁸⁰
 או בשמונה שעות. ת"ר מלוח וידוי יום הכפורים עם חשיכה, אבל אמרו
 חכמים עובל אדם ביום הכפורים קודם שיכנס לאכול בכעודה ה' מפסיק בה
 ומתודה, וכל כך למה שמא תערף [דעתו] בכעודה, והיכן אומרה היחיד לאחר חפלאו,
 ושליח עבור אומרה באמצע תפלה, וכילד מתודה, מחפלא שמנה עשרה כדרך
 שמתפלא

⁸⁰ ע' טור סי' תקצ"א ובאן מדבר מיוחד שמתפלא במקום שאין ש"ץ כלל, אזי אומר עלינו אל פסוקי מו"ט.
⁸¹ המנהג ה' יום הכפורים אוח נ"כ מביא משם רע"ג משש שעות ולמעלה האך לנית העכילה. וספור כסי' תר"ו
 כעתיק משם ר"ע עובל בשעה ז' :

סדר יום הכפורים

שמחפלה בכל יום, ואחר המבדך את עמו ישראל בשלום, אומר כך: אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו' עד אבל לא על ידי יסורי. א"ג. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי: ושלוח לבור אומר זה הוידוי לאחר שסיים תפלתו בפני הקהל כדי להוילית את הרבים ידי חובתן, ואחר כך אומר, אבינו מלכנו המאנו וכו', ואומר קדיש. ואין מופלין על פניהם. וזהו וידוי של חמשה תפלות למנחה של חול, ושל ערבית ושל שחרית ושל מוסף ושל מנחה של יום [כפור], חוץ מן תפלה נעילה שהוא מתודה אחת ונתן יד לפושעים וכו':

ובכך אומר ריש מתיבתא, מנהג שלנו ובבית רבינו שבבבל, לאחר שאוכלין וחוזרין לבתי כנסיות להחפלה תפלת ערבית, כיון שעומד שליח לבור לפרוס את את שמע, מבדך ברוך שהחיינו, וכל כך למה שמא יהיה אחד מישראל שלא בירך, אבל אם ראה תלמיד חכם לבדך בפני עלמו כשהולך לבית הכנסת הרשות בידו, שאמרנו הלכתא אומר זמן בראש השנה וביום הכפורים. ואמרו זמן אומרנו אפי' בשוק: ויש מי שטעוין כך, כשעומד שליח לבור מחיל ואומר.

כל נדרים ואיסורים ושבועות וקומין וחרימין, שנדרנו ושארנו ושחרמנו ושנשבוענו ושקיימנו על נפשנו בשבועה, מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הזה הבא עלינו, בטולם חזרנו ובאנו לפני אבינו שבשמים, אם נדר נדרנו אין כאן נדר, ואם שבועה נשבוענו אין כאן שבועה, אם קיום קיימנו אין כאן קיום, בשל הגדר מעיקרו, במלה השבועה מעיקרה, במל הקיום מעיקרו, אין כאן לא נדר, ולא איסור ולא חרם, ולא שבועה. ולא קיום. יש כאן מחילה וסליחה וכפרה, ככתוב בתורתך ונסלח לכל ערת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם ביטנה. ואומר ברוך שהחיינו, לפי שאין טום ביום הכפורים לאומרנו: אבל שגרו מתיבתא הקדושה שמנהג שנות הוא זה ואסור לעשות כן⁹¹: ומתחיל והוא רהום עד פורס סוכת שלום עלינו ועל כל ערת עם ישראל ועל ירושלים: וסדר התפלות כך הוא, יחיד אומר במוקף מן, ורצה⁹² והטל לבניהם את יום הכפורים הזה באהבה, לסליחה ולמחילה וכפרה ולמחול בו את כל עונותינו. וזכרנו לחיים וכו'. ובאתה נבור אומר מי במדך וכו', לדוד דודו, וקודם שיחטום אומר ובכן הן פחדך. ובכן הן כבוד, ובכן צדיקים וכו'. אתה בחרתנו מכל העמים וכו' עד את יום הכפורים הזה. את יום מקרא קדש הזה, את יום סליחת העון הזה, למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עונותינו וזכר ליציאת מצרים: (* אבל המאנו אנתנו ואבותינו, אשכננו בנדרנו וגו':) אורא מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה, ביום מקרא קדש הזה, ביום סליחת העון הזה, מזה והעבר פשעינו מנגד עיניך וכו' עד לפני ה' תהירו. כי אתה סולחן לישראל וסולחן לשבטי ישראל ומבלעדיך אין לט מלך מוחל וסולחן אלא אתה. בא"י מלך מוחל לעונותינו ולעונות עם ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה. מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים: ואם חל להיות בטבת אומר

⁹¹ ע' השונת בגאונים שבס' נהרות דמשק דגם שם משערים על מנהג הנהרות נדרים, וכן מונה ג"כ בבראש"ש ע"ח דימא בשם רב גערונא גאון ובשם רב האי גאון ז"ל שלא נהגו כן בשתי ישיבות ע"ש בלחוק.

⁹² כן הוא נוסח הגר"ש להכיר מעין המאורע במנן, ע' לשיל בסדר שבת, ועיין בענין ובמנהגיו. (* ע' נטור סי' תרי"ט שמינא גר"ש לא כתב לא יעלם ויבוא ולא מלך, אבל זאת לא הכיח סגור גר"ש כתב אבל חטאתו כו' אשכננו כו' אחר זכר ליעלאת מצרים, גם הוא עד סמא דהאמרת שיחיד אומר. לאחר תפלתו, ע"כ הוא נלי ספק שגגת המעתיק.

לומר מקדש השבת וישראל ויום הכפורים : ולומר רצה וצדיקים, ושם שלום, ומקודש,
אתה יודע וכו'. זו היא תפלת יחיד :

ולאחר שמסיימין לצבור תפלת וידוי אין שם ירידת שליח לצבור לפני הציבה,
אלא כסדר שבין ראש השנה ליום הכפורים לעמוד ולסדר סליחות ודברי
תחנון ובקשה. וכך המנהג להתחיל באבינו מלכנו ולסדר כמו שכתוב למעלה,
ולאחר שמסיים ולומר א"ם עשה למען רחמיך הרבים רחם עלינו, מתחיל ופותח
בסליחות טלח לנו אבינו, כי אתה ה', למען שמך ה', כי לא על צדקותינו, כי על רחמיך
הרבים אנו בשוחק, וסליחות, וסילוק, ולומר וכשחטאו אבותינו במדבר וכו' ולידושלים
עירך וכו' וידוי • ויש שמוסיפין כגון, שובה ישראל ופי אל כבוד באלפא ביתא,
אבל סיום הענין כי אסלח לאשר אשאר, ומקדש ונפטריך לבתיכם :

אבל יום הכפורים שחל להיות בשבת, לאחר סיום תפלת לחש יורד שליח לצבור
ולומר, ויכולו ובגן אבות ברברו כסדר כל שבת ושבת, ותחם ברוך מקדש
השבת, ותו לא, דקיימ"ל הלכתא כרבא, דלומר רבא יום טוב שחל להיות
בשבת שליח לצבור היורד לפני הציבה ערבית אינו לריך להזכיר של יום טוב,
שאלמלא שבת אין שליח לצבור יורד לפני הציבה ערבית ביום טוב, ואט"ג דנעילה
דיומא דכפורי מדכריין, התם היינו טעמא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות,
אבל מנן אבות בדברו דבשבת בדין הוא דלא לריך, ורבנן הוא דתקון משום
סכנה דבי שמשי כדכתיבנא לעיל, וכיון דבשבת גופה משום מילתא איתקון,
(מקדש) בכל יומא [טבא] דיקלע בשבתא, מקדש השבת חתמין ולא מידי :

ובשחרית מתכנסין לבתי כנסיות, ופותח החן בסדר זרקות חמירות של
שבת ומוסיפין עליהם, וכך הוא מסדרן, לומר בתחלה. הודו לה' קראו
בשמו וכו' עד ואראו בישועתי, תפלה לרוד שמעה ה' צדק וכו' עד גמירא • לרוד
אליך ה' נפשי אשא וכו' עד גמירא. לרוד משביל אשרי נשוי פשע כמו חטאה
וכו' עד גמירא • למנצח מזמר לרוד שיר לך רוטיה תהלה וכו' עד גמירא. מזמר לרוד
בבא אליו נתן הנביא וכו' עד גמירא. למנצח בניגונות מזמר שיר אלהים יחננו וכו'
עד גמירא • לרוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי וכו' עד גמירא • ברכי נפשי את ה' ה'
אלהי גדלת טאר וכו' עד גמירא. וגומר כל הזמירות ולומר ברוך שאמר, ויש
שלוזמרים בו יותר ממאה זרקות (ברוך ברוך) ממה שתקנו ראשונים. ופסוקי
דחטא, ולומר נשמת והודאות*) יצור אור • ואמת וציב. ועומדין ומתפללין כגן וצדיה.
והתפלה טלה כמו ערבית, כשם שכתוב למעלה, ומתודה, אתה יודע ריו וכו' •
זו היא תפלת יחיד :

ויורד שליח לצבור ולומר במגן ומחיה והמלך הקדוש, מעמד שיש בו ריזוי וסליחה,
ולא דבר של חובה הוא להצות או להמעיט, ולפינו אין לומר אלא דבר
מועט בהללו שלש זרקות ראשונות, אבל סליחות ורחמים חובת היום הוא,
וכשמגיע עד לפני ה' תפלה לומר סליחות שבעה, ומתודה ג' פעמים, ולומר
אתה יודע ומסיים כי אתה טולחן לישראל וכוהלן לשבטי ישורן • בא"י מלך על כל
הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים • ולומר רצה וצדיקים. ושם שלום, ולומר אבינו
מלכנו (* ר"ל נשמת).

מלבנו ומקדש, חו היא תפלת שמריה :

ובמוסף מויליין שתי ספרי תורות, וקורין ששה בני אדם בענין אחרי מות, עד ויעש כאשר לוח ס' את משה, ומפטיר קורא מן ובטעמו לחדש כשציעי עד סוף פסקא, ומפטיר ציעועי כי כה אמר רס ושאל עד כי פי ס' דבר, וואמר אשרי יושבי ביתך : ומחזיר ס"ת למקומו ומקדש. ועומדין ומתפללין בלחש, וואמר תפלת מוסף :

ה' שפתי תפתח וכו' עד למען שמו באהבה, וזכרתי לחיים אל מלך חפץ בחיים, כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים, אל חי ומנן • בא"י מגן אברהם : אתה גבור וכו', אתה בחרתנו עד זכר לציאת מצרים : אלהינו ואלהי אבותינו מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל ארמנו, ואין אנו יכולין לעשות לפניך את קרבנות חובותינו ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך ובגוה הדרך, בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו, מפני היד שנשתלחה במקדשך, יהי רצון מלפניך וכו' עד על ידי משה עבדך נפי כבודך :

עלינו לשבח וכו' עד מתחת ואין עוד :

אוחילה לאל וכו' עד מענה לשון. יהיו לרצון וכו' עד צורי וגואלי :

אלהינו ואלהי אבותינו כחל לענותינו וכו' עד לפני ה' תשרו :

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וכו' עד כי אל מלך חפץ ורחום אתה :

אלהינו ואלהי אבותינו מלך על (כל) השולם כלו וכו' עד ומלכותו בכל משלה, קדשנו במצותיך שים חלקנו בתורתך שבענו ממנו לבנו בישועתך, ושרי לבנו לעבודך באמת, ודברך אמת וקיים לעד • בא"י מלך מוחל וסולח לענותינו ולענות עמו ישראל כו' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים :

רצה וכו' מודים עד בא"י המברך את עמו ישראל בשלום :

אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו' עד ואנחנו הרשענו, מה נאמר לפניך וכו' : על חטא שחטאנו לפניך במזיד. ע"ח שחטאנו לפניך בשונע, ע"ח שחטאנו לפניך בסתר, ע"ח שחטאנו לפניך בנלו, ע"ח שחטאנו לפניך באונס, ע"ח שחטאנו לפניך ברצון, ע"ח שחטאנו לפניך בידעים, ע"ח שחטאנו לפניך בלא ידעים :

על חטאים שאנו חייבין עליהם אשם :

על חטאים שאנו חייבין עליהם קרבן :

על חטאים שאנו חייבין עליהם חטאת :

על חטאים שאנו חייבין עליהם מלקות ארבעים :

על חטאים שאנו חייבין עליהם כרת :

על חטאים שאנו חייבין עליהם מיתה וזרת :

על חטאים שאנו חייבין עליהם מיתה בידי שמים :

על חטאים שאנו חייבין עליהם ארבע מיתות בית דין :

סקילה שריפה כו', אלהי עד שלא נוצרתי כו'. עד אבל לא על ידי ייסורי • אינ • יהי לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי, עשה שלום במרומו

ברחמי הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. אמן :

ואם חל (להיות) יום הכפורים להיות בשבת, אומר בכל תפלה ותפלה בין בערבית בין בשחרית בין במוסף בין בעילה בין במנחה, שבתות למנחה ויום המנוח הזה, ובמוסף אומר ומוסף יום המנוח הזה ויום הכפורים: ואומר רצה ומודים. ושים שלום. ומתודה, ואומר אהה יודע רוי עולם וכו', על השא ועל חטאים. ו היא תפלת יחיד:

ושליוח זכור אומר מגן וזכרט, טחיה וכי כבוד. ואם רלה לומר קרובה אומר במגן ומחיה וקודם קדושה. ואומר לדור ודור, ובכן. ובכן. ובכן. ואומר בהללו שלש ברכות כל מה שירצה, ולא דבר קלוב הוא, ולא חובה הוא, אלא כמו שירצה זכור להרבות או להמעיט. ואומר אתה בהרתנו וכו' וכשמגיע לפני ה' תטהרו (אומר פסוק *) של יום, ולא פסוק אחד הוא, יש או' שבעת ימים, וי"א אוכיר פלה, וי"א אהה בוננת, וי"א אצלצל, וי"א אשנן, מפני שכולן שוין ויש בהן הזאות ויודוין וכן חובת היום וכדר עבודות, וכשמסיים את הפסוק, אומר חמש בליחות בלבד מפני טורח [הזכור]. ומתודה ג' פעמים, ואומר אתה יודע כו' ומסיים כי אהה סולחן לישראל וכוהלן לשבטי ישרון כו'. רצה ומודים, וברכת בהנים, ושים שלום, ואין אומר במוסף חזינו מלכנו. אלא אומר יתגדל בלבד:

ובמנחה מויליין ס"ת, וקורין ג' כמעשה ארץ מזרים עד קדושים תהיו, ומפטיר ועלו מושעים, וכזאת יונה, ומי אל כמוך, והקורא שלישי הוא המפטיר בנביא, והמפטיר בנביא במנחה מברך לאחריה ולפניה כל הברכות כולן כדרך שמברך בשחרית, ואומר אשרי ואין שינוי בין שחרית למנחה, ובתפלת מנחה אין אומר לפנינו לא בליחה ולא רחמים, אלא אחר שמסיים את תפלתו אומר אבינו מלכנו כדכתוב לעיל:

ודכי אומר רב נערונאי, במנחה של יום הכפורים אין אומר שליח זכור אתה סוננת וכדר עבודה, ולא בשחרית, אלא במוסף בלבד, שמזכיר עבודות והזאות והזאות (* בשעת עבודה כהן גדול, וכיון שהזכיר במוסף למה הוא חוזר ומזכיר במנחה, הלכך אל יזכיר. וכן מנהג בשתי ישיבות. ולומר במנחה בליחות הרשות בידו, שיום בליחה הוא, ובכל תפלה ותפלה ראוי לומר. ומנהג של ישיבה בשחרית אומר חמש, ובמוסף שבע, במנחה בעילה ג' ג', ואם יש פנאי אומר ה':

וסדר תפלת מנחה כסדר תפלת שחרית. ויורד שליח זכור לפני הציבה ואומר מגן וזכרט, טחיה מי כבוד, והמלך הקדוש, ואם רלה לומר קרובה הרשות בידו ואומר, אתה בהרתנו עד שמגיע לפני ה' תטהרו ומתחיל ואומר ג' בליחות, ומתודה שלש פעמים. ואומר אהה יודע רוי עולם וכו' ומחוס כי אתה סולחן לישראל, רצה ומודים. ושים שלום. ואומר אבינו מלכנו, ואומר יתגדל. אבל במוסף חזינו אומר חזינו מלכנו:

ובתפלת בעילה פותח באשרי ובא לציין גואל וכו' ואתה קדוש וטובה סדרת, ומקדש, ועומדין ומתפללין:

תפלת

(*) ר"ל סדר עבודה. * ר"ל וידיין.

תפלה נעילה, ג' רלסוטח עד בא"י המלך הקדוש • אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים : אר"א מחול לעונותינו וכו' עד לפני ה' הטהרו, אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא יגיע יראה וירצה כו' וזכרוננו וזכרון אבותינו וזכרון ירושלים עירך וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון כל עמך ישראל לפניך שלימה לשוכה לחן לחסד ולרחמים, ביום הכפורים הזה, ביום מקרא קדש הזה, ביום סליחת העון הזה, לביחילה ולסליחה ולכפרה ולמחל בו את כל עונותינו וזכר ליציאת מצרים : אר"א מלך על כל העולם כלו בכבודך וכו' עד ומלכותו בכל משלה. קדשנו במצותיך שים חלקנו בתורהך, שבענו מטובך שמח לבנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת ודברך אמת וקיים לעד • ברוך אתה ה' מחל וסולח לעונות עמו ישראל, מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים :

רצה ומדים. ותתום לחיים וכו', שים שלום ובספר חיים וכו', ונחמם לפניך אנו וכל עמך ישראל לחיים ולשלום. בא"י המבדך את עמו ישראל בשלום, אמן : אלהינו ואלהי אבותינו הבא לפניך תפלתנו וכו' עד כי אמת עשית ואנחנו הרשענו : מה נאמר לפניך יושב טרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים הלא כל הנסתרות אהה יודע :

אתה נוהן יד לפושעים וימונה פשוטה לקבל טובים, ותלמדנו להתודות לפניך על כל עונותינו למען תקבלנו בהשובה שלימה לפניך כאשרים וכפיתוחים, למען דבריך ודברי פה אל פה, בעבור אמת, אין קץ לאשי חובותינו ואין כספר לניהוחי אשמותינו, ואתה יודע שאחריתנו רמה לפיכך הרבית סליחתנו. מה אנו מה חיינו, מה חסדנו, מה צדקנו, מה ישענו, מה מעשינו, מה כחנו, מה גבורתנו, מה נאמר לפניך ה' אלהינו, הלא הנבדורים באין לפניך, אנשי השם כלא היו, וחכמים כבלי כדע. ונבונים כבלי השכל, כי כל מעשינו הרו וימי חיינו הבל לפניך, ומותר הארם מן הבהמה אין כי הבל הבל :

אתה הברית אנוש טראש ותכידהו לעטר לפניך, כי מי יאמר לך מה הפעל, ואם יצדק מה יהן לך, ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הכפורים הזה, את יום מקרא קדש הזה, את יום סליחת העון הזה, קץ וסליחה לכל עונותינו, למען נחול מעונק דינו ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם, ואתה ברחמיך הרבים רחם עלינו, כי לא תרפוץ בהשחתת עולם, שנא' דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, יעווב רשע דרכו ואיש און מהשבותיו וישוב אל ה' וירחמנו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח, ואתה אלוה סליחות חנון ורחים ארך אפים ורב חסד ואמת ועם על הרעה וזכרבה להטיב, ורוצה אהה בהשובתן של רשעים ואין אתה תפין במיתתן, שנא' אמר אליהם חי אני נאום ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו ודעה, שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל, ונאמר החפץ אחפוץ מות רשע נאם ה' אלהים הלא בשובו מדרכיו ודעה : ונאמר כי לא אחפוץ במות המת-נאום ה' אלהים והישיבו וחיו. כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון, ומבלעדיך אין לנו מחל וסולה אלא אהה • (ברוך אתה ה' המלך הסולחן) : אלהי עד שלא נוצרתו וכו' עד אבל לא על ידי יסורין • ונאמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי, עשית שלום בכרומי

במחצית ברחמי הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. אמן :
 ושליח לצור אומר [כ"ו] בלמנע התפלה, במקום שאומר אתה יודע, ומסיים כי אתה
 סלחן לישראל, וחוסם, אבל יחיד אסור לו להחוס בצרכה ציודיו *):
 ושליח לצור יורד לפני התיבה בחפלת נעילה, ואומר מגן ומחיה, לדוד ודוד, ובכן
 ובכן ובכן. וחוסם המלך הקדוש, ואומר אתה ברחמי וגו' וכשמגיע עד לפני
 ה' תפירו, ואומר אבן מעטפה, ואם יש שעות ביום אומר אחר אבן מעטפה שלש
 סליחות, ומסיים את התפלה, ואומר רצה ומודים, ושים שלום • ונפלים על פניהם
 ואומר רחמנא רחמנא, רחמנא אסבלנא, ויושבין ואומר שלח לצור אבינו מלכנו
 וכו' ואנחנו לא נע, עשה למען שמך הגדול שיתגדל ויתקדש בעולם וכו' : ובמנחה
 אין נוסחים כהנים את כפיהם. ואף שלח לצור מזכיר בנעילה פעמים באהבה
 כמו במוסף, אבל בשחרית ובמנחה אין לריך לומר :

ואם חל יום הכפורים להיות בשבת, שלח לצור יורד בערבית ואומר ויכלו
 וקדושת שבת, מגן אבות בדברי וחוסם מקדש השבת, ואין לריך להזכיר יום
 הכפורים, והח"כ אומר אבינו מלכנו על הסדר, אבל בחפלת שחרית
 [אומר] והגחיל לבניהם שבתות. למעשה יום הכפורים היה באהבה, ובמוסף
 אומר את מוספי יום השבת ומוספי יום הכפורים הזה, ואין לריך להזכיר שבת יותר
 מאת מוספי שבת. אבל בחתימה חוסם מקדש השבת וישראל ויום הכפורים :
 וכן כל מועדות שחלו להיות בשבת כך הוא סדורן, שאין שלח לצור יורד בערבית
 מזכיר של יום טוב, שאלמלא שבת אין שלח לצור יורד בערבית ביום טוב
 ולא ביום הכפורים, תהו טעמא ופירושו, ובאלו שלש (עבודות) [ערבית] שחרית
 ומנחה לריך לומר שלח לצור אבינו מלכנו, אבל במוסף אין אומר אבינו מלכנו :
 ולאחר שמסיים חפלת נעילה מתחיל שלח לצור מיד והוא רצום וכו', ברבו,
 אשר בדברו וכו', כדרך שמתפלל בחול, ואומר אתה הברלת בחוק הדעת
 כמו שאומר במוצאי שבתות, ובמוצאי יום הכפורים שחל להיות בלמנע שבת
 ובמוצאי יום טוב אין אומר יהי נעים, שמתחלה כשקבעוהו אבות הראשונים לא
 הבעוה אלא למוצאי שבת, ובמוצאי שבת גופה ליום טוב אין אומר כמו שכתוב
 למעלה (*), ולאחר עושה שלום תיקעין בשופר קשרק פעם אחת, והולכים
 לבתיכם לשלום :

ובבדילין על היין כדרך שמבדילין במוצאי שבת, ואעפ"י שחל להיות בחול
 מבדילין על האור, מפני שאסור להשתמש בו ביום הכפורים, שכן
 אמרו חכמים ח"ר חייא בר אבא ח"ר יוחנן מברכין על האור במוצאי שבתות
 ובמוצאי יום הכפורים, וכן עמא דבר וכן הלכה, מיהו משונה יום הכפורים משבת
 בדבר הזה, דבשבת מברכין על האור היוצא מן העצים ומן האבנים, וביום
 הכפורים מברכין על האור באור ששבת, אבל לא באור היוצא מן העצים
 ומן האבנים אלא במוצאי שבתות בלבד :
 ובערב

(* ע' טהות ה"ק שביב למיין בה' תפלה סי' י"א סוף אות ח', כ' ונמתור ויטרי בסוף וידי רכה, יחיד חוסם
 באי האל סולחן, ע"ש :*) ע' לפיל בסדר מוצ"ש שם הדברים יוצא מנדרים :

סדר יום הכפורים

ובערב יום הכפורים אין רשאין⁹⁸ להטמין את החמין כמו שעושין בערבי שבתות, מפני שאין עומנין את החמין אלא לכבוד שבת, חה נמלא אוכלו בחול במולאי יום הכפורים, כדי שלא ימלא מטמין לכבוד החול, וכבר הפליגו בדבר זה, אנשי אספמית עשו סמיכה שאין עומנים, אבל רב נשרנאי גאון הכי אמר, להטמין חבשיל מערב יום הכפורים למולאי יום הכפורים, למה הולך לך, בשלמא להטמין בשבת דקא בעי מיכל חבשיל, אלא למולאי יום הכפורים חול למה הולך להטמין מערב יום הכפורים, (יעמין) למולאי יום הכפורים יעשה כל לרכיו, אבל איסור אין זה, והעושה אין ממחין בו, ואין מונעין אותו:

סדר חג הסוכות

בחג הסוכות ערבית שמרית ומנחה, אומר אבות ונברות, וקדושת השם. אתה בחרתו וכו' עד זכר ליציאת מצרים: אויא יעלה ויבא וכו' עד כי אל מלך חנו ורחם אתה: והשיאנו וכו', והנחילנו ה' אלהינו באהבה וברצון סועדי קדשך וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך. בא"י מקדש ישראל והומנים: ולומר רצה ומרדים. ושים שלום. וקדיש, והולכין לבתיהם. וכנסין בסוכה ואוכלין ושומין בה:

וחייב כל אחד מישראל לעשות סוכה לעצמו ולבניו בה: ברוך שהחייט וקיימנו והגיענו לזמן הזה: וברוך שקדשנו בכחותיו וצונו לישוב בסוכה: וכל פעם ופעם לריך לבדך, אלא כיון שאין לה קביעה אלא בישיבה בסעודה ויש קידוש וסעודה וטם לפניו, סודרן על הכוס, ומנין שעל הכוס הוא סודרן, שקך אמרו חכמים סוכה ואחר כך זמן, ורבה בר בר חנה אמר זמן ואחר כך סוכה, והלכתא סוכה ואח"כ זמן, וזמן על הכוס של קידוש היום הוא סודר:

וכך מקדשין על הכוס, אומר:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם הרוממו מכל לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו ה' אלהינו סועדים לשמחה חגים וחמנים לששון את יום חג הסוכות הזה, את יום טוב מקרא קדש הזה, זמן שמחתנו באהבה סקרא קדש זכר ליציאת מצרים, כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, וסועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו. ברוך אתה ה' מקדש ישראל והומנים:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישוב בסוכה: ושהחייט:

ובזכרת המזון מזכיר צבונה ירושלים יעלה ויבא:

ובשחרית הולכין לבתי כנסיות ומתפלל כחפלת ערבית, ולאחר שמתפללן מזכרין:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על נשילת לולב: ואח"כ

⁹⁸ העור סניא דבריו כפי' חר"ט ע"ש וכדרכי משא, ועי' מנסיג אוח מ"ו:

ואח"כ מצדך :

ברוך אתה ה' אלהינו כלך העולם אשר קרשנו במצותיו וצונו לגמור את החלל :
 ואם יבא חג הסוכות בשבת אין נוטלין את הלולב, גזירה שמא יוליאו בידו לרשות
 ארביס וילך אלל הבקי ללאח צו ידי חוצתו, והיינו טעמיה דלולב, והיינו
 טעמיה דשופר, והיינו טעמיה דמגילה :

ובמנענעין את הלולב כבודו לה' תחלה וכוף, ובאנא ה' הושיעה נא ומוליך
 ומביא ומעלה (ומטה) [ומוריד], וא"ר חייא בר אבא ח"ר יוחנן מוליך ומביא למי
 שהרוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו. ואמר רבא לולב בימין
 ואתרוג בשמאל, מאי טעמא האי תלתא מלוה האי חד מלוה, ואמר רבא הדם של
 מלוה אסור להריח בו, אתרוג של מלוה מותר להריח בו. והכי אמר רב פלשוי
 בן אביי ראש ישיבה, מי שנוטל לולב ללאח צו חייב לברך עם נטילתו, שהלכה
 רווחת היא, כל המלות בולן אדם מצד עליהן עובר לעשייתן חוץ מטבילת הגר,
 ולענין⁹⁴ נעוט, אם שלא בעת התפלה נוטלו מצד עליו ומנענעו ומחזירו למקומו,
 ואם הולך לעשות כאלשי ירושלים יישר כחו, כדתיא ח"ר יהודה ק' היה מנהגו
 של אלשי ירושלים אדם יולא לבית הכנסת לולבו בידו, קורא ק"ש לולבו בידו, קורא
 את ההלל לולבו בידו, עומד לקרות בתורה ולישא את כפיו, מניחו על גבי
 קרקע, לבקר חולים ולנחם אבלים, משגרו ביד בנו ביד עבדו ביד שלומו, ללמדך
 כמה היו זריזין במלות :

ובמוסף מוליאין ס"ת, וקורין ביום ראשון שור או כשב או עז, ומפטיר קורא
 ובחמשה עשר יום לחדש השביעי עד סוף פסוקא, ומפטיר ביום ראשון
 בזכריה הנה יום בא לה' עד סוף פסוקא, ויום שני קורין גם כן הכי כאתמול.
 שור או כשב או עז. ומפטיר קורא ובחמשה עשר יום כאתמול, ומפטיר ותשלם
 כל המלאכה עד ובידו מלא דמלכים. ואומר אלשי יושבי ביתך :

ועומדין בתפלת מוסף :

תפלת מוסף, ה' שפתי וכו' עד ברוך אתה ה' טדה המתים • (כתר, לדור דוד)
 אתה קדוש ושםך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה • ברוך אתה ה' האל הקדוש:
 אתה בחרתו וכו' עד זכר ליציאת מצרים: או"א מפני חטאינו וכו' לעלות ולראות
 ולהשתחוות וכו' עד כפני היר שנשתלחה במקדשך, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו
 ואלהי אבותינו שתעלנו לארצנו ותטענו בנבולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות
 חובותינו המידן כסדרן ומספין כהלכתן, את מנחת יום חג הסוכות⁹⁵ את יום טוב
 מקרא קדש. נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורהך
 ע"י משה עבדך: ובחמשה עשר יום כו', אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן רחם
 עלינו, מצב וכטיב הדרש לנו, שובה אלינו בהמן רחמן בגלל אבות שעשו
 רצונך, בנה ביתך כבתלחה, כונן מקדשך על מבטו, הראנו בבנינו שמחתו בתיקונו,
 הישב שבינתך לתוכו, והישב ישראל לטיהם • והשב כרגים לעבודתם וליום לשרם
 ולומרם וכו' עד כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך: והשיאנו ה' אלהינו וכו' עד ברוך
 אתה

⁹⁴ ע"י כפוי כנאויס שכ"ס נהרוח דמפק סי' ש"ט ע"ש מה שמחיים. ⁹⁵ לא נמצא כלן מינה חס, ועי'
 רס"י כס' ספרדס ע"י בהפלות דף נ"ו ד"כ הקטן ע"ש.

סדר חג המכות

אתה ה' מקדש ישראל והזמנים : רצה ומרדים • ושם שלום עד ברוך אתה ה' המברך
את עמי ישראל בשלום, אמן : וש"ץ אומר ברכת כהנים :

ותפלת יום טוב שני כמו יום ראשון. וכל ימי החול של מועד ערבית שחרית ומנחה
מתפללין שנגה עשרה כדרך כל השנה, ואומר יעלה ויבא בעבודה, ומזליאין
ס"ח וקורין בקרבנות החג ד' בני אדם, אין פוחזין מהם ואין מוכיפין עליהן :
וכיזר קורין בקרבנות החג, ביום ראשון של חולו של מועד שהוא ג' לחג, כהן קורא
וביום השני, ולוי קורא וביום השלישי, ישראל קורא וביום הרביעי, וחוזר וקורא
ישראל וביום השני ענין אחד בלבד. וביום השני של חולו של מועד שהוא יום
ד' לחג, כהן קורא וביום השלישי, ולוי קורא וביום הרביעי, ישראל קורא
וביום החמישי, וחוזר וקורא ישראל וביום השלישי ענין אחד בלבד. וביום השלישי
של חולו של מועד שהוא יום ה' לחג, כהן קורא וביום הרביעי, ולוי קורא
וביום החמישי, ישראל קורא וביום הששי, וחוזר וקורא ישראל וביום הרביעי.
וביום ד' של חולו של מועד שהוא יום ו' לחג, כהן קורא וביום החמישי, ולוי
קורא וביום הששי, ישראל קורא וביום השביעי, וחוזר וקורא ישראל וביום החמישי.
וביום ה' של חולו של מועד שהוא יום שביעי לחג, שהוא יום השבעה רבה,
כהן קורא וביום הששי, ולוי קורא וביום השביעי, ישראל קורא וביום השמיני,
וחוזר וקורא ישראל ביום הששי ענין אחד. והכי א"ר יהודאי ריש מתיבתא,
יומא תמינא דהוא יומא טובא דמתבעי לן למקרי ביום השביעי, קא דחיין ליה
וקא קריין ביום השמיני, אביי אמר שני נדחה, רבא אמר שביעי נדחה, והלכתא
כותיה דרבא דקא מדחה שביעי, דכל יומא קריין שני בשלישי, רביעי בחמישי,
חמישי בששי, ששי בשביעי, שביעי בשמיני לא קריין, דקא מדחי לגמרי.
אחוקין אחימר בנהרדעי דמדלגי, דביומא שביעאה דחגא דהוא יומא דערבא שלקי'
ביום הששי. וכשחזרמן שבת בחולו של מועד של חשתי קורין שבעה, מן ראה
אחה אמר אלי עד לא תבשל גדי, וקורא מפטיר בעניינו של יום שמדמנה לו שבת,
אם חלה להיות ביום ששי, מפטיר קורא שני עניינן ביום חמישי וביום הששי,
ואם חלה ביום שלישי מפטיר קורא וביום שני וביום השלישי, ומפטיר ביחזקאל
בן אדם שים פיך אל ארץ גוג. וזה שקורין בכל יום שני עניינן, מפני שספק
הוא לנו אי יום שני אי יום שלישי, כל יום ויום מסתפק לנו זה הענין, אם
היום לריך לקרות אם למחר, לפיכך קורין שני עניינן. ובתפלת מוסף אומר
כגן, ובחיה, והאל הקדוש, אהה בחרהנו, שבתות למנוחה מועדים לשמחה, ויום
הבטח הזה ויום חג המכות הזה וכו'. ומתחם בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים :

רצה ומרדים, ושם שלום :

וכל ימי חולו של מועד בתפלת שחרית גומרין את ההלל כולו, דאמריין תשעת
ימי החג כמו שכחבו למעלה. ולאחר שגומר את ההלל אומר קדיש,
וקורין בס"ח כמו שפירשנו, ולאחר שקורין בס"ח אומר יתגדל, ואומר קדושה דכדרא
ומקדש, ועומדין בתפלת מוסף ומתפללין שבע ברכות טגן, ומצויה, והאל הקדוש,
ואומר אתה בחרהנו וכו' כמו במוסף יום טוב, אבל הפסוקים אומר בכל יום
שני עניינים, ביום ראשון של חולו של מועד וביום השני פרים שנים עשר וכו',
וביום

וביום השלישי פרים עשתי עשר ומנחתם ונסכיהם וכו' * רצה, ומורים, ושם שלום :
 מוסף יום שני של חולו של מועד כמו ביום ראשון של חולו של מועד, ואומר
 'וביום השלישי ובוים הרביעי, רצה ומורים, ושם שלום. וכן כל יום ויום של חולו של
 מועד. מוסף יום שלישי ובוים הרביעי ובוים החמישי, רצה ומורים, ושם שלום.
 מוסף יום רביעי ובוים חמישי ובוים השישי, רצה ומורים, ושם שלום, מוסף יום חמישי
 ובוים השישי ובוים השביעי. רצה ומורים, ושם שלום : ובזאתה בחמתנו של חולו של מועד
 אינו משנה מיום טוב מימים טובים הראשונים דבור אחד, אינו פוחת ואינו
 מוסף, אלא הפסוקים שאומר בכל יום כמו שפירשנו :

והעושה לולב לעלמו אומר ברוך שהחיינו, והעושה סוכה אומר ברוך שהחיינו,
 ואם תלה זה מיני מגדים אסור להסתפק מהן עד מולאי יום טוב האחרון
 של חג, ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו, כדמציא סככה כהלכתה עטרה
 בקרמים ובסדימים המלויימים ותלה זה אגוזין אפרסקין שקדים ורמונים פרכילי
 ענבים ועטרות של שבלים, יינות שמנים וסלחות, אסור להסתפק מהן עד
 מולאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו, והוא
 דאמר איני בודל מהן כל בין השמשות :

והושענא ששאלתם איך חזרין בהושענא, 'כך מנהג נשיאים וגאונים ואבות
 בית דין, שמוציאין לולב ואחריו ומברך מי שמתפלל לפניו, וכל אחד
 ואחד נוטלו בידו ומברך על כנילת לולב. ומכניסין את הלולב, אבל קודם
 (גאונות) כך אומר שליח לבור הושענא, ועומים לבור אחריו. אומר שליח לבור,
 הושיענו ורחם עלינו ה' אלהינו למען שמך הגדול הגבור והנורא שיתגדל ויתקדש
 בעולם. בכתוב על ידי חוזה והתגדלתי והתקדשתי ונדעתי לעיני עמים רבים וידעו
 כי אני ה'. והושענא במקומות הללו מוכנים לומר כל שבעת הימים. לאחר שמסיים
 שליח לבור תפלת המוספין אומר הושענא אלפ"א בית"א או שנים. ובוים השביעי
 אומר הרבה :

ובשמיני ספק שביעי אינו לריך לברך לישב בסוכה, כמו שאמרו חכמים
 מיתב יחביק בסוכה ברוכי לא מצרכין, אבל זמן לריך לברך בקידוש
 היום, מפני שרגל בפני עלמו הוא, ומברך בורא פרי הגפן. ואשר בחר בנו.
 ושהחיינו :

ביום שמיני עלרת, ערבית וסחרית ומנחה, תפלה אחת היא, מתפלל אבות
 וגבורות, וקדושת השם. ואומר אתה בחרתנו מכל העמים וכו', יום שמיני
 חג עצרת הוה זמן שמתתנו וכו', או"א יעלה ויבא, והשיאנו ה' אלהינו וכו'.
 רצה ומורים. ושם שלום וכו' :

ובמוסף מוציאין ס"ת וקורין כל הבכור עד סוף פיסקא, ומפטיר קורא ביום
 השמיני עלרת עד סוף פיסקא : ומפטיר במלכים מן ויהי ככלות שלמה
 עד סוף פיסקא, ובוים שני שהוא יום שלשה ועשרים בחשרי מוציאין ס"ת וקורין
 בו⁹ עשרה בזאת הברכה, והגומר נוטל שכר פנגד טולן, שכן אמרו חכמים עשרה
 שקראו

⁹ אולי יז הוא כוננת הגמרא מגילה דף ל"ב עשרה שקראו בחזרה ע"ש וברש"י.

סדר שמיני עצרת

שקראו בתורה גדול שבטלן גולל (מהן) ס"ח : ומפטיר קורא כאתמול ביום השמיני עלתה עד סוף פיסקה , ומפטיר במלכים ויעש שלמה, ויש שמפטירין בראש יבשה ויהי אחרי מות משה עבד ה' עד רק חזק ואמן : ולאחר שמפטירין בכזבא מצרכין ,

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בגלל אבות בנינו גדל וכו' עד פתחו לו כולם פיהם ואמרו, ה' ימלוך לעולם ועד, ברוך נתן תורה : ויש שמסיימין אלפא ביתא זו, אלף שאדונו סעדיה אמר לא נכון לסיימה שיש בה חוספת דברים שאין ראויין לאומקן :

ועומדין בתפלת מוסף. אומר בן וטחיה, והאל הקדוש, ומזכיר במחיה יום ראשון * משיב הרוח ומוריד הגשם, במוסף ובמנחה, כמו ששנינו, העובר לפני המזבחה ביום טוב האחרון של חג, האחרון מזכיר והראשון אינו מזכיר, ואמרו חכמים ואין דלית לן תרי יומי היכי עבדין, אמר רב מתחיל במוספין ופוסק במנחה ערבית ושחרית, וחוזר ומתחיל במוספין, אל' שמואל פוקו אמרו ליה לאבא לאחר שעשיתו קדש תעשהו חול, אלף אמר שמואל מתחיל במוספין ובמנחה ופוסק ערבית ושחרית, וחוזר ומתחיל במוספין. רבא אומר כיון שהתחיל טוב אינו פוסק כו' והלכתא כיון שהתחיל טוב אינו פוסק :

וזו היא תפלת מוסף של שני ימים. אהה בחדהו וכו' ויום שמיני חג עצרת וכו' מלך רחמן רחם עלינו וכו'. והשיאו ולאמר עבודה והודאה ושים שלום, והכי אמר שר שלום גאון בשמיני של חג אומר במוסף מלך רחמן ושלש פעמים בשנה, מפני שרגל בפני עלמו הוא לענין שלש רגלים, דקאמר אימר דאמרו רגל בפני עלמו הוא לענין פז"ר קש"ב, אבל לענין קרבן השלומין דראשון הוא. דתקן מי שלא תג יום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג, וקן הלכה, וקן מנהג בשתי ישיבות וכלל מקומות :

סדר עירובין

עירוב של שבת עבד לחמא ומברך עליו :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערב : ולאומר בדין יהא לן שרי לטטולי ולאפוקי ולעזילי מבית לבית ומחצר לחצר, מבית לחצר ומחצר לבית. מבית לבור ומבור לבית, מעילית לתחתית ומתחתית לעילית, ומוזית לזוית, טרשות לרשות, (משבת זו לשבת אחרת). לט ולכל ישראל שבכרינה הזאת :

וכד מיקלע יומא טבא במעלי שבתא ברמשה מתקן ביסול. ומברך : ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערב : ולאומר בדין יהא לן שרי למיפא ולבשולי ולהיקוני ולמיעבד (כל צרכנא) מיזמא טבא לשבתא, לט ולכל ישראל שבכרינה הזאת :

וצרכת

(* לפי כנראה מדבר כאן מן כ"ז, וכיחיד אם יזכיר אינו מוסיף, וכאל' בפ"ק דתענית מביא בשם סדר ר"ע שגשג שסימך מתחיל במנחה, וכ"כ' שישנו ליתא זכ .